

PESTPROTOCOL

wellantcollege
||

**VMBO De Groenstrook
Aalsmeer**

2018-2019

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	2
VOORAF	3
1. PESTEN.....	4
2. UITGANGSPUNT	6
3. COMPETENTIES VAN HET PERSONEEL	7
Onderwijzend personeel	7
Niet onderwijzend personeel	8
4. DE GEPESTE LEERLING	9
5. PREVENTIEVE MAATREGELEN DOOR SCHOOL	11
6. PLANMATIG HANDELEN	12
7. DIGITAAL PESTEN	14
Bijlage 1 OUDER(S)/VERZORGER(S)	19
Informatie voor ouder(s)/verzorger(s) van gepeste kinderen.....	19
Informatie voor ouder(s)/verzorger(s) van pestende kinderen.....	20
Bijlage 2 DIGITAAL PESTEN	21
Bijlage 3 SAFER INTERNET DAY	25
Bijlage 3 ACHTERGRONDINFORMATIE.....	26

VOORAF

Dit is het pestprotocol van Wellantcollege VMBO de Groenstrook Aalsmeer. Enerzijds bevat het richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, anderzijds staan er ook voorwaarden en activiteiten in die pesten kunnen voorkomen.

Op de Groenstrook is ruimte voor iedereen om zichzelf te zijn zolang dat niet betekent dat de afgesproken regels overtreden worden of dat iemands persoonlijke grenzen overschreden worden. Pesten betekent dat iemands grenzen overschreden worden en dat past niet in een prettig en veilig klimaat voor allemaal.

Alles wat we willen doen voor onze leerlingen m.b.t. pestgedrag valt of staat bij de signalering en/of melding van dat gedrag. Die signalering en melding schieten nog te vaak tekort, zodat de leerling met zijn/haar probleem alleen blijft staan.

Dit protocol is erop gericht om personeel, ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen op de hoogte te brengen van alles wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen.

De acties die we ondernemen zijn niet statisch. Afhankelijk van alle andere ontwikkelingen binnen de school, zal ook het handelen rond pesten zich verder ontwikkelen. In dat geval zal dit protocol aangepast worden.

Wellantcollege de Groenstrook
Juni 2018

1. PESTEN

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen, bestaan allerlei theorieën.

Volgens de ene theorie is geweld een onontkoombaar verschijnsel, dat op zijn best op een acceptabele wijze kan worden gekanaliseerd, volgens een andere theorie komt geweld voort uit pijn, frustratie of geen hoop hebben en kan dit worden voorkomen door:

- a) reflectie op het gedrag te stimuleren;
- b) ontevredenheid weg te nemen, zelfvertrouwen te stimuleren en hoop te bieden;
- c) de agressie opwekkende omgeving om te vormen.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er grip op te krijgen. Zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met de ouder(s)/verzorger(s) en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Dit moet gecommuniceerd worden naar alle leerlingen en er is vertrouwen nodig dat er serieus en zorgvuldig mee omgegaan wordt.

Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden. Zo nodig voeren de mentoren ook individuele gesprekken.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden (verbaal):	- vernederen, belachelijk maken;
	- schelden;
	- dreigen;
	- met bijnamen aanspreken;
	- gemene briefjes, mailtjes, sms-jes/WhatsApp-jes schrijven.
Lichamelijk (fysiek):	- trekken aan kleding, duwen en sjoeren;
	- schoppen en slaan;
	- krabben en aan haren trekken;
	- wapens gebruiken.
Intimidatie:	- opjagen en achterna lopen;
	- in de val laten lopen, klem zetten of rijden;
	- opsluiten.
Uitsluiting (isolatie):	- doodswijgen en negeren;

- uitsluiten van feestjes;
- bij groepsopdrachten.
- Stelen en vernielen:
 - vernielen of afpakken van kledingstukken, schooltas of schoolspullen;
 - klieren op boeken of andere persoonlijke spullen;
 - banden lek prikken, fiets beschadigen.
- Afpersing:
 - dwingen om geld of spullen af te geven;
 - het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.
- Digitaal pesten:
 - anoniem of vanuit een andere persoon berichten versturen via MSN, SMS/WhatsApp, Twitter Facebook en andere sociale media. Maar ook schelden, roddelen, bedreigen, foto's, filmpjes van mobieltjes en webcam op internet plaatsen, privégegevens op een site plaatsen, wachtwoorden stelen , haatprofielen aanmaken, virussen sturen, happy slapping en het versturen van een e-mail bom.

Uiteraard is deze opsomming niet compleet en aan verandering onderhevig.

2. UITGANGSPUNT

Uitgangspunt is: als pesten en pestgedrag plaatsvindt, ervaren we dat als een probleem op onze school, zowel voor de leerkrachten als de ouder(s)/verzorger(s), de leerlingen, de gepeste leerlingen, de pesters en de 'zwijgende' groep leerlingen.

De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.

De leerkrachten moeten tijdig inzien en alert zijn op pestgedrag in algemene zin.

Het niet onderwijzend personeel heeft ook een duidelijk signalerende functie en is alert op pestgedrag.

Indien pestgedrag optreedt, moeten leerkrachten en niet onderwijzend personeel, duidelijk stelling en actie ondernemen tegen dit gedrag.

Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert de school de uitgewerkte protocollaire procedure uit.

Dit pestprotocol wordt door het hele team onderschreven en ook alle ouder(s)/verzorger(s) ter inzage aangeboden via bijvoorbeeld de website of het intranet van de school en met een verwijzing in de schoolgids..

3. COMPETENTIES VAN HET PERSONEEL

Onderwijzend personeel

In het beroep van leerkracht stimuleer je gewenst gedrag en keur je ongewenst gedrag af. Je wijst leerlingen op de noodzaak van het hebben van wederzijdse respect voor elkaar en je wilt ze een veilig leer- en werkklimaat bieden. Natuurlijk heeft de leerkracht ook een voorbeeldfunctie.

- De leerkracht laat merken dat hij/zij een goede samenwerking tussen leerlingen waardeert en zorgt ervoor dat leerlingen rekening houden met elkaar.
- De leerkracht ziet wat er gebeurt in de klassen waarmee hij/zij werkt. De leerkracht luistert naar de leerling en reageert op hen, spreek hen aan op ongewenst gedrag en stimuleert gewenst gedrag. Hij/zij laat de leerling in hun waarde en zorgt ervoor dat de leerlingen respect op brengen voor hem/haar en voor elkaar.

De verantwoordelijkheden zijn samen te vatten door vier beroepsrollen:

- de inter-persoonlijke rol;
- de pedagogische rol;
- de vakinhoudelijke en didactische rol;
- de organisatorische rol;

Deze beroepsrollen worden door de leerkracht vervuld in het werken met leerlingen, met collega's, met de omgeving van de school en met zichzelf.

Het voorbeeldgedrag van de leerkracht in de les en van de medewerkers van de school is belangrijk. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar acceptatie van verschillen wordt aangemoedigd, waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken, waar leerlingen gerespecteerd worden in hun eigenheid, waar agressief gedrag niet wordt geaccepteerd en waar leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel en schoolleiding duidelijk stelling nemen tegen dergelijke gedragingen.

De basis is het handhaven van de schoolregels zoals die in de schoolgids vermeld staan. Daarnaast zijn er de regels die in de dagelijkse praktijk de 'rust, reinheid en regelmaat' moeten bevorderen. Deze regels zijn negatief geformuleerd:

- Geen jassen in de klas;
- Geen mobieltjes of camera's e.d. in de klas;
- Niet eten en drinken in de lokalen;
- Geen kauwgom in de klas;
- Niet op de tafels en in de vensterbanken zitten;
- Niet op de gangen zijn tijdens de lessen;
- Niet roken in het schoolgebouw en op het schoolterrein (inclusief op de stoep voor de school) behalve op de daartoe bestemde plaats.

In en rond de school, tijdens pauzes en tussenuren wordt er door de conciërges en leerkrachten gesurveilleerd en worden leerlingen op hun gedrag aangesproken. Ook spreken we ons uit over het gedrag tijdens de reis van en naar school.

- het beleid

Het is belangrijk om het pestbeleid, een onderdeel van Schoolveiligheidsbeleid, bij leerlingen, ouder(s)/verzorger(s) en personeel bekend te maken.

Het pestbeleid is toegankelijk door er naar te verwijzen in de schoolgids en het te publiceren op de website. Het is onderdeel van de beleidscyclus van de school waardoor het regelmatig geëvalueerd en eventueel bijgesteld wordt. Het onderwerp pesten en het pestbeleid van de school is opgenomen in het scholingsaanbod voor het personeel als een onderdeel van hun deskundigheidsbevordering.

Niet onderwijzend personeel

Het niet onderwijzend personeel heeft een duidelijk signalerende functie. Zij ondernemen op het moment van pesten actie en lichten de mentor in van de gepeste en de pester. Daarnaast heeft ook het niet onderwijzend personeel een voorbeeldfunctie zoals hierboven besproken bij het onderwijzend personeel.

4. DE GEPESTE LEERLING

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, meningen, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden leerlingen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet of ze praten ABN in plaats van met een accent. Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Schaamte;
- angst dat de ouder(s)/verzorger(s) met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt;
- het probleem lijkt onoplosbaar;
- het idee dat het niet mag klikken.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken. Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie;
- Afgunst en/of een gebrek aan zelfvertrouwen en trots;
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken;
- Het moeten spelen van een niet-passende rol;
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas;
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een leerkracht is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd;
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau);
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid);
- Een gevoel van uitzichtloosheid.

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen. De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als team het beste kunnen aanpakken.

5. PREVENTIEVE MAATREGELEN DOOR SCHOOL

De mentor speelt een belangrijke rol in het tot stand brengen van een veilig klassenklimaat vanaf de allereerste kennismaking.

In klas 1 is dat vanaf de eerste schooldag. In de inductieweek in augustus/september is er een uitgebreid programma waarin de kinderen elkaar leren kennen. De nadruk ligt op het goed leren omgaan met elkaar. Er wordt aandacht besteed aan de vaardigheid van het luisteren naar elkaar, het samenwerken, het geven en ontvangen van feedback.

Door middel van het formuleren van positief gestelde vragen geeft de klas duidelijkheid over hoe ze met elkaar om willen gaan. Vragen zoals 'Hoe ziet een leuke klas eruit?' of 'Hoe wil je zelf behandeld worden?'

De leerlingen formuleren zelf hoe ze met elkaar om willen gaan en schrijven de regels op in hun contactboekje / agenda. De regels kunnen ook op een groot vel papier geschreven worden dat wordt ondertekend door de hele klas en opgehangen in het lokaal. Kern van deze regels is het begrip *respect*.

De regels worden positief geformuleerd:

- we luisteren naar elkaar;
- we laten elkaar uitspreken;
- we antwoorden of reageren met respect;
- we blijven van elkaar af;
- we blijven van elkaars spullen af;
- we sluiten niemand buiten;
- we lossen ruzies op door met elkaar te praten;
- als we vertellen dat iemand gepest wordt, is dat helpen en geen klikken;
- iedereen kan zichzelf zijn;
- iedereen laat duidelijk blijken dat hij /zij iets niet wilt;
- als iemand duidelijk maakt dat hij / zij iets niet wilt, stoppen we;
- we houden ons aan de regels.

De klas bespreekt wat plagen is en wat pesten en spreekt af dat degene die het ondergaat bepaalt of het om plagen of pesten gaat.

En natuurlijk worden er ook consequenties afgesproken wanneer een klasgenoot zich niet aan de zelfopgelegde regels houdt.

Na de introductie wordt in de wekelijkse mentoruren verder aandacht besteed aan het sociale klimaat door middel van o.a. klassengesprekken, gezamenlijke opdrachten, etc.

In de mentorlessen/coachgesprekken is er verder ruimte voor individuele gesprekken met de mentor.

Tijdens de introductie of in één van de eerste klassenlessen (in onder én bovenbouw) worden de regels nog een keer besproken zodat ze voor iedereen weer duidelijk zijn. Eventueel worden nieuwe regels toegevoegd. Ook zouden leerlingen die gepest zijn, uitgenodigd kunnen worden om over hun ervaringen te vertellen.

De mentor bespreekt, dus ook in de klassen 2 t/m 4 met de leerlingen de algemene afspraken en regels in de klas en op school als normaal gebruikelijk aan het begin van het schooljaar. Het onderling plagen en pesten wordt hier benoemd en besproken in alle klassen van de school. De regels van het pestprotocol worden expliciet besproken evenals de schoolregels. Indien de leerkracht aanleiding daar toe ziet, besteedt hij of zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgeprek.

6. PLANMATIG HANDELEN

Signaleren:

Het signaleren van pesten kan op verschillende manier gebeuren. Eigenlijk zou de leerling zelf aan moeten geven dat hij/zij gepest wordt maar dit gebeurt meestal niet. De gepeste is vaak te bang voor de gevolgen om dit te doen. Wat zijn de mogelijkheden om de signaleren:

- De leerling geeft zelf bij de vertrouwenspersoon/mentor/leerlingbegeleider/peer-mediator, aan dat hij/zij gepest wordt.
- De leerkracht signaleert dat een leerling gepest wordt en geeft dit door aan de mentor.
- Het niet onderwijzend personeel signaleert een leerling die gepest wordt en geeft dit door aan de mentor.
- Medeleerlingen kunnen het pesten signaleren en de leerkrachten hiervan op de hoogte stellen.
- De mentor signaleert zelf, of krijgt informatie van collega's over leerlingen uit zijn/haar klas die gepest worden. Hij/zij kan zelf de gesprekken aangaan maar ook de leerlingbegeleiding of de peer-mediators inschakelen.
- De ouder/verzorger signaleert dat een leerling gepest wordt en geeft dit door aan de mentor, teamleider of zorgcoördinator.

Bij alle meldingen van pesten worden ouder(s)/verzorger(s) van de gepeste leerling op de hoogte gesteld.

Slachtofferhulp:

Niet alleen reageren op het pesten helpt maar ook de slachtofferhulp is belangrijk. Hiermee stopt het pesten niet maar in eerste instantie moet ervoor gezorgd worden dat het slachtoffer een veilige omgeving terecht komt. De stappen zijn:

- Is het een spoedgeval en moet er ingegrepen worden moet er gezorgd worden dat het slachtoffer op een veilige plek neergezet kan zetten,
- Er wordt een gesprek gevoerd met het slachtoffer om zo veel mogelijk informatie te verzamelen (wordt schriftelijk vastgelegd) en dit wordt doorgegeven aan de mentor,
- Is het pesten niet een eenmalig gebeurtenis dan contact op met de hulpverleners op school (leerlingbegeleiding).

Aanpak van de pester (protocollaire procedure):

- **Gesprek mentor:** indien er sprake is van incidenten betreffende pestgedrag wordt dat met de betrokken leerlingen besproken door de mentor van de leerling. Dit gesprek staat niet op zichzelf maar wordt regelmatig herhaald om het probleem aan te pakken. Van dit gesprek worden aantekeningen gemaakt in het leerlingvolgsysteem (TP) van zowel de pester als de gepeste leerling. In overleg met de gepeste leerling wordt eventueel de situatie besproken met de groep/klas.
- **Gesprek met de leerlingbegeleider:** indien er sprake is van incidenten betreffende pestgedrag wordt dat met de betrokken leerlingen besproken door de leerlingbegeleider. Dit gesprek staat niet op zichzelf maar wordt regelmatig herhaald om het probleem aan te pakken. Van dit gesprek worden aantekeningen gemaakt in het leerlingvolgsysteem (TP) van zowel de pester als de gepeste leerling. In overleg met de gepeste leerling wordt eventueel de situatie besproken met de groep/klas.

- Op de Groenstrook wordt gewerkt met de zogenaamde "**NO BLAME APPROACH**". In de afgelopen jaren hebben wij daar veel en snel resultaat geboekt. Belangrijk hierbij is jezelf als hulpverlener onpartijdig op te stellen (hoewel je sympathie misschien bij het slachtoffer ligt). Dus niet de pester direct verwijten maken, maar bijvoorbeeld zeggen: "Ik zit met een probleem van een leerling die vastloopt, verdriet heeft..... enz." De volgorde hierbij is:
 1. Praten met het slachtoffer: Vraag naar zijn/haar belevingen. Het slachtoffer wordt gevraagd een en ander op papier zetten: Hoe voel je je in de klas? En thuis? Droom je ervan? Heb je het geuit?
 2. Alle betrokkenen (niet het slachtoffer!) worden vervolgens bij elkaar geroepen: de pester + het clubje eromheen (de meelopers).
 3. Aan de hand van de belevingen van het slachtoffer (zie 1) wordt aan deze groep het probleem uitgelegd.
 4. De verantwoordelijkheid voor het oplossen van het probleem wordt bij de groep gelegd! De vraag: "Ja, maar hij/zij lokt het zelf uit!" kan worden beantwoord met: "Zou jij in zijn/haar schoenen willen staan?"
 5. De groep wordt gevraagd om positief geformuleerde oplossingen: wat kunnen zij doen om het probleem te beëindigen? Deze oplossingen worden op papier vastgelegd.
 6. Vervolgens moet de groep het in praktijk brengen! Daarbij moeten niet beloftes worden afgedwongen, maar wel het vertrouwen in een goede afloop worden gegeven.
 7. De pester(s) worden telkens na een week individueel aangesproken om zodoende om op de naleving van hun oplossingen toe te zien. Deze gesprekken gaan door zolang het nodig is.
 8. Met het slachtoffer wordt ook wekelijks contact gesproken om te zien of deze aanpak werkt.
- **Gesprek met de ouder(s)/verzorger(s):** indien er sprake is van herhaald pestgedrag worden de ouder(s)/verzorger(s) van de pester op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen dit kan telefonisch maar ook in een persoonlijk gesprek. Aan het eind van dit oudergesprek worden de afspraken met de pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd. De teamleider wordt op de hoogte gebracht van deze gesprekken door middel van een geschreven verslag.
- **Gesprek teamleider, begeleider en de ouder(s)/verzorger(s):** de teamleider roept de ouder(s)/verzorger(s) van de pester op school voor een gesprek. Ook het kind kan bij dit gesprek betrokken worden. De teamleider gaat uit van het opgebouwde archief van de begeleider en vult dit archief verder aan met het verloop van de gebeurtenissen.
- **Isolatie of schorsing:** indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert, en/of de ouder(s)/verzorger(s) van de leerling werken onvoldoende mee om het probleem ook aan te pakken, kan de vestigingsdirecteur/teamleider overgaan tot bijzondere maatregelen als daar zijn: 40-urige schoolweek of een tijdelijke uitsluiting van het bezoeken van de lessen met een maximum van vijf dagen (externe schorsing)
- **Doorverwijzing naar de zorg:** indien het gedrag niet verbetert kan er een verwijzing plaatsvinden naar het IZO-team met eventuele doorverwijzing naar externe hulpverlening via het IZO- of ZAT-team.

7. DIGITAAL PESTEN

Digitaal pesten is pesten via internet of telefoon. Het pesten zelf is meestal niet anders dan bij traditioneel pesten: het gaat vaak om uitschelden, belachelijk maken, negeren en buiten sluiten. De impact en de aanpak is wel anders.

(zie ook bijlage 3).

Vormen van digitaal pesten:

Beledigen via sms/WhatsApp, mail of chat

Via sms/WhatsApp, mail of chat kun je elkaar vervelende boodschappen sturen. Dat gebeurt vaak anoniem of onder een verzonnen naam. Dit kan ook gebeuren uit naam van iemand anders of uit naam van de gepeste zelf naar anderen.

Misleiden via internet of mobieltje

Een ander kan zich voordoen als iemand anders, door bijvoorbeeld een nepprofiel aan te maken in een chatprogramma. Dit kan ook een nepprofiel zijn van een persoon uit het netwerk van de gepeste. Omdat je elkaar niet ziet, geloof je al snel dat degene aan de andere kant ook echt degene is die hij of zij zegt dat hij of zij is. En als je je herkenbaarheid uitschakelt op je mobieltje, zie je niet wie jou belt. Je kunt ook in een tekstberichtje (sms/WhatsApp) verbergen wie je echt bent. Of je kunt berichten versturen met een speciaal daarvoor gekochte prepaid simkaart (en dus onherkenbaar van wie).

Bedreigen via internet of mobieltje

Omdat je kunt verbergen wie je echt bent in het contact via internet of mobieltje, kun je iemand gemakkelijk bedreigen.

Roddelen via internet

In het contact via internet kan gemakkelijk geroddeld worden. Bijvoorbeeld via mail of chat. Degene over wie geroddeld wordt, wordt gewoon niet uitgenodigd voor het gesprek.

Inbreken in iemands mailbox of chatprogramma

Door achter iemands wachtwoorden te komen, kun je in zijn of haar mailbox komen of je in een chatprogramma voordoen als die persoon. Je kunt dan uit naam van die persoon vervelende berichtjes rondsturen naar zijn of haar contactpersonen. Of je kunt een nieuw mailadres of profiel aanmaken wat lijkt op dat van een ander (zoals Pietje Puk of Piet. Puk of Piet_Puk in plaats van Piet-Puk).

Wachtwoord veranderen

Als je achter iemands wachtwoord kunt komen, kun je het wachtwoord ook veranderen. En dan kan de ander niet meer bij zijn of haar eigen mail of chataccount.

Wachtwoorden stelen en misbruiken

Met het wachtwoord van een ander kunt je op bijvoorbeeld in Habbo Hotel credits stelen of anderen treiteren of uitschelden uit naam van die persoon.

Foto's of filmpjes van mobieltjes en webcam op internet plaatsen

Met je mobieltje kun je ongemerkt foto's of filmpjes maken. Met een webcam kan dit ook. Deze foto's kunnen heel persoonlijk en soms ook heel gênant zijn. Door ze op internet te plaatsen, kunnen veel mensen deze foto's ook bekijken. Vaak worden ze ook nog bewerkt om degene op de foto nog belachelijker te maken. Foto's die op internet verschijnen, zijn heel moeilijk te verwijderen, omdat ze overal weer op kunnen duiken.

Privé gegevens op een site plaatsen

Het op een site zetten van iemands privé gegevens, kan ervoor zorgen dat deze persoon lastig wordt gevallen door vreemden. Iemand kan ook belachelijk gemaakt worden, door deze gegevens op compromitterende sites te zetten.

Virussen sturen

Door virussen naar iemands computer te sturen, zorg je ervoor dat die computer crasht.

Is digitaal pesten strafbaar?

Er zijn verschillende vormen van digitaal pesten die strafbaar zijn. Leerlingen realiseren zich dat vaak niet. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Aangifte

Bij strafbare feiten kan er aangifte worden gedaan. Voor strafrechtelijke vervolging is er bewijs nodig. Om van het digitaal pesten bewijzen te verzamelen, zijn bijvoorbeeld chat-logs te gebruiken. Ook een schermafdruk van een webpagina kan bewijs zijn. Bij minderjarige kinderen doen de ouder(s)/verzorger(s) aangifte.

Melding

Als er geen aangifte gedaan kan worden, kan er ook een melding gedaan worden. De politie is dan toch op de hoogte van de feiten. De politie kan op deze wijze feiten verzamelen over een pester.

Stalking (wet belaging)

Belaging of stalking is in Nederland bij wet verboden. Dit is het stelselmatig lastigvallen van een persoon door die persoon te achtervolgen, steeds op hinderlijke wijze contact op te nemen en soms ook te bedreigen met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen. Artikel 285b. Bijvoorbeeld iemand die een leerling steeds lastig valt door het sturen van sms'jes/WhatsApp-jes of e-mail. Mogelijke straf: geldboete of gevangenisstraf.

Blootfoto's (wet kinderporno)

Het op internet zetten van blootfoto's van minderjarige leerlingen valt onder de wet

op de kinderporno. Het maken en het verspreiden is strafbaar. Ook de personen die ze doorsturen zijn dus strafbaar. Artikel 240b.

Sexting

“Sexting” bestaat uit de Engelse woorden ‘sex’ en ‘texting’. Sexting beschrijft het gebruik van technologie om seksuele teksten, foto’s van gedeeltelijke naaktheid en seksuele afbeeldingen of video’s te delen.

Hacken (wet computercriminaliteit 1993)

Hacken is niets meer of minder dan inbreken op de computer van een ander. Vervolgens kan de inbreker allerlei instellingen aanpassen of gegevens stelen. Hacken is een strafbaar feit.

Plaatsen van foto’s of filmpjes van elkaar (portretrecht)

Als je mensen fotografeert of filmt, dan heb jij als fotograaf daarop auteursrecht. Maar: met die foto's mag je niet zomaar alles doen wat je wilt! De personen op jouw foto's hebben ook rechten.

Er zijn 2 mogelijkheden:

1. Je maakt foto's in opdracht van mensen zelf. Er is sprake van 'portretrecht'. Dat betekent dat je de foto's niet zonder toestemming van de personen die erop staan openbaar mag maken. Je mag ze dus bijvoorbeeld niet afdrukken in de schoolkrant of ze op internet zetten.
2. Je maakt ze zomaar. Ook nu is publiceren riskant! De mensen kunnen 'een redelijk belang' hebben om zich tegen publicatie te verzetten. Privacy of goede smaak bijvoorbeeld.

Happy slapping

Happy slapping is het uitlokken of veroorzaken van geweld, deze acties opnemen en vervolgens deze op internet zetten.

Hoe kun je digitaal pesten voorkomen (zie ook de bijlagen)?

1. Toepassen en actualiseren van het pestprotocol.
2. Leerlingen bewust maken van de gevaren op internet, de effecten van digitaal pesten en de strafbare feiten. Dit kan behandeld worden in een mentorles of via posters op school.
3. Afspreken van internetgedrag en samen met de leerlingen regels maken.
4. Pesten bespreekbaar maken in de klas en leerlingen elkaar daarop laten aanspreken.
5. Sancties van het pestprotocol consequent toepassen.
6. Schoolreglement aanpassen. Bijvoorbeeld: "het maken van opnames van medeleerlingen en leerkrachten zonder toestemming kan leiden tot schorsing/verwijdering/disciplinaire maatregelen".
7. Opleiden van medewerkers in de school (ook onderwijsondersteunend personeel) is noodzakelijk. Een studiemiddag zorgt dat medewerkers up to date

met hun kennis zijn.

8. Ouder(s)/verzorger(s) informeren door een ouderavond. Ouder(s)/verzorger(s) zijn in het algemeen niet goed op de hoogte van wat hun kind op internet doet. Alleen door met de ouder(s)/verzorger(s) samen te werken is digitaal pesten aan te pakken.

9. Laat leerlingen het Diploma Veilig Internet behalen, zie de website

www.iksurfveilig.nl

Hoe kun je digitaal pesten aanpakken?

- voorbeeld 1** Een blootfoto van een leerling is op het internet geplaatst:
Luister naar de leerling.
Toon begrip en veroordeel niet.
Neem contact met de ouder(s)/verzorger(s) op.
Meld dit bij de teamleider, zorgcoördinator, leerlingbegeleider, of vertrouwenspersoon.
Meld dit bij de provider met verzoek tot verwijdering van de foto. Zet jouw provider in dit emailadres: abuse@provider.nl
Adviseer de ouder(s)/verzorger(s) aangifte bij de politie te doen.
Probeer de dader te achterhalen.
Voer maatregelen richting dader uit.
- voorbeeld 2** Een leerling wordt steeds lastig gevallen (stalking):
Leer de leerling assertief te zijn: nee zeggen, contact afsluiten.
De leerling niet laten ingaan op de stalker.
Breng de ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte.
Adviseer de ouder(s)/verzorger(s) en de leerling om bewijslast te verzamelen.
Adviseer de ouder(s)/verzorger(s) aangifte bij de politie te doen.
- voorbeeld 3** Over een leerling wordt geroddeld via MSN:
Geef steun en luister naar de leerling.
Adviseer de leerling berichten te bewaren en op te slaan.
Probeer de dader te achterhalen via systeembeheerder en slachtoffer.
Bespreek het met de mentor/trouwenspersoon.
Spreek de pesters aan.
Voer eventueel een klassengesprek.
Neem contact met de ouder(s)/verzorger(s) op.
Probeer de dader op te sporen Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Je gebruikt daarvoor de zogenaamde logfiles van de school-server (centrale computer).
Vanzelfsprekend heb je daar wel (technische) ondersteuning van een ICT-coördinator, systeembeheerder, en/of externe beheerder voor nodig.

Ga na wanneer het bericht verstuurd is en welke klas op dat moment gebruik maakte van de computers. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd. Soms is het niet mogelijk een dader te achterhalen en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dat kan het beste door het slachtoffer op het hart te drukken niet te reageren op haatmail of andere ongewenste berichten.

Blokken van afzenders

Sommige programma's hebben de mogelijkheid om specifieke afzenders te blokkeren. Verwijs ouder(s)/verzorger(s) naar bijvoorbeeld de onderstaande website voor meer informatie. Op den duur loont het wellicht de moeite de leerling een nieuw mailadres te geven. Vertel de leerlingen dat ze altijd heel voorzichtig moeten zijn met het doorgeven van hun mailadres/wachtwoorden aan anderen.

Bijlage 1 OUDER(S)/VERZORGER(S)

Informatie voor ouder(s)/verzorger(s) van gepeste kinderen.

- Wat kunnen signalen zijn van pesten?

- Niet meer naar school willen.
- Niets meer over school vertellen.
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of niet meer bij anderen gevraagd worden.
- Slechtere resultaten op school dan vroeger.
- Vaak dingen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen.
- Vaak hoofdpijn of buikpijn hebben.
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen.
- Niet willen gaan slapen; vaker wakker worden of nachtmerries hebben; bedplassen
- De verjaardag niet willen vieren.
- Niet buiten willen spelen.
- Niet alleen een boodschap durven doen.
- Niet meer naar een club willen / durven gaan.
- Bepaalde kleren niet meer aan willen.
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn.
- Zelf blessures creëren om niet naar school te hoeven.

- Wat ouder(s)/verzorger(s) zelf kunnen doen:

- Neem uw kind serieus en zeg dat u met anderen gaat proberen het pesten te stoppen.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de mentor bespreken.
- Praat erover met uw kind of vraag uw kind op te schrijven wat het heeft meegemaakt.
- Probeer uw kind uit te leggen waarom kinderen pesten.
- Samen praten over pesten kan ook via een boek of een dvd over het onderwerp.
- Vertel dat volwassenen vaak niets doen, omdat ze niet zien dat er gepest wordt of omdat ze niet weten hoe het probleem moet worden opgelost.
- Waarschuw uw kind dat het pesten niet meteen ophoudt als er beter op wordt gelet. Pesten is soms een gewoonte geworden, die moeilijk af te leren is.
- Houd het onderwerp bespreekbaar, informeer regelmatig hoe het gaat.
- Als u er van uw kind met niemand over mag praten, steun dan uw kind, geef achtergrondinformatie en maak duidelijk dat de school het zorgvuldig zal aanpakken. Voordat u dit belooft, is het raadzaam te vragen wat de school doet.
- Beloon uw kind en help het zijn / haar zelfrespect terug te krijgen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een (team) sport.
- Houd de communicatie open, blijf in gesprek met uw kind. Doe dat niet met een negatieve insteek, maar geef adviezen om aan het pesten een einde te maken. Een negatieve manier van vragen is bijvoorbeeld: " Wat is er vandaag weer voor ergs gebeurd?"
- Houd regelmatig en intensief contact met de mentor van uw kind.

- Als uw kind echt lijdt onder het pesten en dat ten koste gaat van het zelfvertrouwen, kan hulp van een deskundige nodig zijn. Dit kan individueel of mogelijk in een sociale vaardigheidstraining.
- Houd het niet stil, maar onderneem actie!

Informatie voor ouder(s)/verzorger(s) van pestende kinderen

- Neem het probleem serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt de kans een pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak van pesten te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Bekijk samen met uw kind een film/dvd over pesten
- Houd de communicatie open, blijf in gesprek met uw kind. Geef adviezen over andere manieren om met elkaar om te gaan. Als ouder(s)/verzorger(s) dit niet goed weten, kunnen ze hierbij hulp krijgen van bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).
- Houd regelmatig en intensief contact met de mentor van uw kind.
- Ook zijn er mogelijkheden om uw kind aan een sociale vaardigheidstraining te laten meedoen. Informatie hierover is op te vragen bij de mentor of de zorgcoördinator.

Bijlage 2 DIGITAAL PESTEN

- Wat kunnen ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen doen om digitaal pesten te voorkomen?

- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Gebruik een apart hotmail-adres om jezelf te registreren op websites. Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam als je chat.
- Als je je vervelend voelt door iets dat je hebt gezien, vertel dat dan aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf altijd vriendelijk, eerlijk en scheld niet (terug).
- Verwijder onbekende mensen uit je contactlijst.
- Ga weg uit de chat als er iets vervelends gebeurt.
- Bel of mail niet zomaar met kinderen die je van internet kent en spreek niet met ze af zonder dat je ouder(s)/verzorger(s) dat weten.
- Verstuur geen flauwe grappen, dreigmail of haatmail.
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van het chatten kent. Dus: geen e-mailadressen, gewone adressen, namen (ook niet van school), telefoonnummers, wachtwoorden enz. geven.
Let vooral op bij foto's van jezelf: Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn, ook als jij hem al weggehaald hebt. Foto's kunnen ook bewerkt worden zonder dat jij dat weet of wilt. Houd daar rekening mee.
- Wees voorzichtig met het gebruik van je webcam.
Gebruik geen webcam bij personen die je niet kent of vertrouwt. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien. Ze kunnen ook voor andere doeleinden gebruikt worden dan waarvoor jij ze gemaakt hebt.

- Wat kun je als leerling tegen digitaal pesten doen?

- Niet altijd persoonlijk opvatten.
Als het pesten komt van mensen die je niet kent, vat scheldpartijen of beledigingen dan niet persoonlijk op. Vaak maken mensen negatieve opmerkingen uit verveling. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijk gaan schelden.
- Negeer de pestmails, pestsms'jes/-WhatsApp-jes, pestchats, pesttweets, etc.
Je kunt het beste niet reageren op haatmailtjes of andere digitale pesterij. Verwijder de e-mail zonder hem te openen. Onderdruk je nieuwsgierigheid!
Het negeren is effectief in de beginfase van pesten, dus als de pester nog niet zolang aan het pesten is. Pestkoppen willen vaak aandacht.
Als je niet reageert, gaan pesters op zoek naar iemand anders om te pesten. Dat geldt ook voor chatrooms. Als daar vervelende opmerkingen worden gemaakt, stop dan met chatten, verlaat die chatroom.
- Blokkeer de afzender.
Krijg je pest e-mails, blokkeer dan de afzender.

Als het gaat om sms'jes/WhatsApp-jes op de mobiele telefoon, dan heb je op sommige mobiele telefoons de mogelijkheid om bepaalde nummers te blokkeren.

- Praat erover.
Erover praten met je vrienden, je ouder(s)/verzorger(s) of een leraar die je vertrouwt is belangrijk.
Zeker als het pesten al een tijdje duurt en je je er bedreigd door voelt. Liefst met iemand die veel van computers en internet weet en die niet doorvertelt dat je gepest wordt.
- Bewaar de bewijzen.
Als de pesterijen al in een verder gevorderd stadium zijn en er via de sms/WhatsApp, chat of mail bedreigingen worden geuit, bewaar deze dan. Hoe vervelend de mailtjes ook zijn, gooi ze niet weg. Maak een printje van de pestmail of sla de berichten op. Het zijn bewijzen die tegen de pester gebruikt kunnen worden. Aan het IP adres van de e-mail kan soms afgeleid worden van welke computer de e-mail verzonden is. Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail, sms'jes/WhatsApp-jes e.d. aan kan nemen. Daar heeft men ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie het verstuurt. Bel de helpdesk op.
- Je kunt naar je mentor op school die je kan helpen bij vormen van ongewenst gedrag. Zij kunnen je vertellen wat je nog meer kunt doen om het vervelende gedrag te stoppen. Zij kunnen je ook helpen als het vervelende gedrag misschien al gestopt is maar je er nog steeds last van hebt.
- Aangifte doen bij de politie.
In bepaalde gevallen kun je naar de politie om aangifte te doen. Pesten kan zo hardnekkig zijn dat het pesten 'stalken' wordt genoemd. Dit is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: www.pestenslaf.nl
Voel je niet schuldig als er iets vervelends gebeurt. Het is niet jouw schuld.
- Wees zeer voorzichtig met je wachtwoorden.
Zorg dat je je wachtwoorden en inlognamen niet doorgeeft aan anderen of dat ze makkelijk te raden zijn. Zo kunnen anderen niet bij je website of e-mail. Als dit wel gebeurd is, neem dan contact op met de beheerder van de site.

Bijlage 3 SAFER INTERNET DAY (onderzoek 2016)

Meldknop.nl

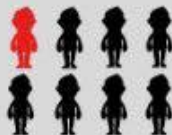
Dit onderzoek is in opdracht van Meldknop.nl uitgevoerd door DirectResearch onder 743 jongeren van 14-18 jaar

Safer Internet Day

Versturen sexy beeldmateriaal

1 op de 8 jongeren heeft wel eens een sexy foto of filmpje gedeeld

denkt dat het door hen verstuurd beeldmateriaal niet door anderen is gezien dan enkel voor wie het bedoeld was

Meestal gestuurd binnen de vaste relatie

vindt dat je er dan vanuit kan gaan dat de ander het beeld niet doorstuurt

Seksueel online contact

43% krijgt wel eens een sexy foto of filmpje doorgestuurd/te zien met een leeftijdsgenootje erop die dit zelf niet heeft doorgestuurd

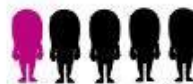

24%

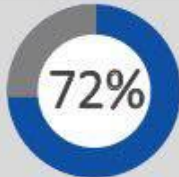
"Seksueel getint contact via social media en internet hoort bij deze tijd"

1 op de 5

jongeren voelt zich online vrijer om seksueel contact te hebben

Privacy en wachtwoorden

vindt het onverstandig om seksueel getint beeldmateriaal van jezelf op je mobiel te hebben staan

60%

deelt wachtwoord van mobiele telefoon met anderen

Toegang tot mobiel betekent ook vaak toegang tot beeldmateriaal en social media

Doorsturen en verantwoordelijkheid

49% "Het heeft zin om doorstuurders aan te spreken op hun gedrag"

62%

durft de doorstuurder hierop aan te spreken

Slechts 15% spreekt de doorstuurder in een dergelijk geval daadwerkelijk op het gedrag aan

91%

vertelde niets aan de persoon die op de foto stond die zij ontvingen

27%

"Het is de verantwoordelijkheid van de maker"

6%

"Doorsturen hoort erbij"

Meldknop.nl is onderdeel van het Nederlandse Safer Internet Centre, gevormd door:

Bijlage 4 ACHTERGRONDINFORMATIE

1) Publicaties

- Meer, B. van der, *De zondebok in de klas*. Deze publicatie kan via het emailadres: b.vandermeer@home.nl worden aangevraagd.
- Meer, B. van der, *Pesten op school. Overzicht van artikelen*. Utrecht: Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS), 1999. ISBN 90 6607 304 7. De publicatie is schriftelijk te bestellen bij het APS o.v.v. bestelnummer: 601.003. Het postadres is: APS, Postbus 85475, 3508 AL Utrecht.
- Meer, B. van der, *Kinderen en pesten, wat volwassenen ervan moeten weten en eraan kunnen doen*. Utrecht/Antwerpen: Kosmos-Z&K-uitgevers, 2002, 3e volledig herziene druk. ISBN: 90 21 53 62 50. In dit boek vindt men een concrete antwoorden op de vragen die ouders tijdens ouderavonden het meest stelden.
- Meer, B. van der, *Pesten bij kinderen, adviezen aan volwassenen*. Driebergen: OUDERS & COO, 1996, 2e druk. ISBN 90 75 760 01 9. In deze publicatie is achtergrondinformatie voor ouders over pesten op school opgenomen, waarna concrete adviezen worden gegeven aan de ouders van de pester, het gepeste kind en die van de rest van de klas
- Meer, B. van der, *Pesten op school, lessuggesties voor leerkrachten*. Assen: Van Gorcum, 2002, tweede druk. ISBN 90 232 3239 9.
- Meer, B. van der, *Lees- en voorleesboeken over pesten*. Utrecht: APS, Afd. VODA, 1999, ISBN 90 6607 3055.
- Mooij, T. *Pesten in het onderwijs*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen (ITS), 1992.
- Mooij, T. *Leerlinggeweld in het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen (ITS), 1994.
- Fekkes, M. *Bullying among elementary school children*. Promotie Universiteit Leiden 28 juni 2005. Fekkes onderzocht of antipestbeleid op (basis)scholen helpt.

De volgende jeugdboeken zijn in de bibliotheken beschikbaar:

- Greet Beukkamp: Al het water van de zee (1992)
- Graham Gardner: Een andere Elliot (2007)
- Carry Slee: Spijt! (1997)
- Ellen Tijsinger: Morgenster (1995)
- Peter Pohl: We noemen hem Anna (1993)
- Jan de Zanger: Hadden we er maar wat van gezegd! (1990)
- Aidan Chambers: Tirannen (1987)
- Evert Hartman: Buitenspel (1986)
- Evert Hartman: Oorlog zonder vrienden (1979)
- Peter Pohl: Wij noemen hem Anna (1987)

2) Links naar internetsites

Onderstaande links geven bruikbare adressen:

- algemene zoekpagina's (portals met veel links naar websites met informatie over pesten)

<http://pesten.startpagina.nl>

<http://pesten.startkabel.nl>

- pesten (algemeen)

www.pestweb.nl

Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.

www.pestten.net

Voor en door slachtoffers, richt zich op Nederland en Vlaanderen. Opgericht door Bob van der Meer.

- cyberpesten / veilig internetgebruik / veilige school

www.stopdigitaalpesten.nl

Campagne van SIRE (Stichting Ideële Reclame)

www.digibewust.nl

een informatieve site van het Ministerie van Economische Zaken, die u als consument of zakelijke gebruiker informeert over het veilig gebruik van internet (was voorheen: www.surfopsafe.nl)

www.ppsi.nl

PPSI is een expertisecentrum van het APS op het gebied van het bestrijden en voorkomen van (homo)seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Aansluitend op het werkgebied van vertrouwenspersonen kunt u bij PPSI ook terecht voor informatie over: pesten, agressie, geweld, discriminatie en racisme.

www.schoolenveiligheid.nl

Centrum School en Veiligheid van het APS verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid en adviseert schoolleiders, leraren/docenten, mentoren, leerlingbegeleiders, vertrouwens (contact)personen, onderwijsondersteunend personeel, et cetera.

<http://veilig.kennisnet.nl/>

handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren. Deze website is een onderdeel van de programmalijn "Veilig en eenvoudig" van het SURFnet/Kennisnet project.

3) Films met als thema pesten

- Bluebird (2004); regisseur: Mijke de Jong
- De tasjesdief (1995); regisseur: Maria Peters
- Spijt (2013); regisseur: Dave Schram (gebaseerd op het boek van Carry Slee)